

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

De Vita, Et Gestis S. Francisci Xaverii È Societate Iesv Indiarvm Apostoli Libri Qvatvor

Bartoli, Daniello

Lvgdvni, 1666

11. Prima Saxumæ Rege annuente Xauerij prædicat.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10854

linguis inuicem peregrinas, tam impeditis, & difficilibus, vt nisi labore annorum complurium nemo vsus illarum valeat adipisci, ac ne ita quidem huc vnquam pertingere, vt congenitum leporem, & vernaculas venteres pronuntiando iis non detrahat. Ultra decennium & sex menses, Xaverius in India non egit, atque horum annorum, duos in Iaponia posuit, subducto itaque linguarum, & mensium numero, ægrè menses cum dimidio tres, linguis singulis tribuentur, studio arteque condiscendis, qui nec mediocri cuiusquam illarum vsui parando suffecerint. Ad hoc aliud est ornatè dicere, aliud expedire; tertium etiam simpliciter loqui. Euadat eò quis improbo labore, vt externo sermone, scribat eleganter, & venustè, vt autem liberè, & ore profuso, quasi sponte naturæ illum edat, nisi longa exercitatio non euincet, cum maternum quoque idioma, desuetudo nobis corrumpat, & auferat. Cum ergo Xaverius quæcumque in loca deuenisset, eorum linguam, quantumuis implexam & barbaram; pronam, cultamque in ore habuerit, certè non potuit, nisi diuinitus habuisse. Homo præsertim id ætatis, ad extraneas linguas perineptæ; & diu noctuque dum vixit in Indiis, animarum quæstui ad eò occupatus, vix vt ei liceret ad quietem, & cibum horas aliquot suffurari. Tam quod vnã, etiam imperitè depromens linguam, caperetur à multis, velut genuina cuiusque loqueretur, probant Apostoli, quos dono eodem Spiritus Sanctus ornauerat, vnde illa populorum admiratio & stupor. *Nonne omnes isti qui loquuntur Galilæi sunt? & quomodo nos audiuimus vnusquisque linguam nostram in qua nati sumus? vbi B. Cyprianus, Aderant, inquit, Medi, & Elamite; Mesopotami, & Arabes, hi omnes dum Hebræa lingua Apostoli prædicarent, locutio Iudaica, enunciationis suæ articulos cursu solito euoluens, nullo exponebatur interprete; sed verbis eorum per Spiritum Sanctum inerat virtus, & gratia, vt iis vna lingua loquentibus, propria cuiusque auditorum in omnibus resonaret, Apostolis igitur, & Euangelij satoribus vt eorum bono linguas Deus infudit ad quos mittebantur; sic vna sese explicantes lingua, auditos esse multis loqui, necessarium videbatur, vt multis eodem tempore prodescent, ne proficientibus qui eam perciperent, inanes abirent, & vacui qui eam ignorassent. Delectum itaque ad Orientis salutem Xaverium vt Deus in cæteris Apostolico spiritu ditaret, æquum fuit hac etiam in parte, esse Apostolis supparem.] Hæc Ro. Rotæ cognitores. Nos Cangoximam repetamus.*

II

Prima Saxoniae Rege annuente Xaverij prædicat.

II. Instructa in formam quam cœperam dicere religionis Christianæ summa, & quadraginta dierum studio Iaponicè digesta; factò censuit opus, & agendi tempus, ac fines vltimos orbis terræ, sono vocis Euangelicæ percellendi. Sua illa tam sibi congenita amabilitate, fuci omnis experte; sed multò potentius virtute, barbaris etiam obseruata, & venerabili, Bonziis sese insinuauerat, & nexu amoris præcipuo illum sibi addixerat, qui primas in iis imperij, doctrinæ, & gradus excellentia tenebat; erat is senex octogenarius, cæterorum in diuinis magister,

magister, in celeberrimis academiis eximie versatus, & à quo responsa pro oraculis excipiebantur, vnde illi factum ex titulo nomen qui vel foret Deo ipso dignus, *Nirchit*, enim, hoc est *Veritatis cor* appellabatur. Fœlix, inquit Xauerius, si vel partem illius nominis æquasset, sed quam longissimè ab eo exerrabat; inter alia enim, quæ per crebros congressus in eo deprehendit Xauerius, id erat maximè lethale; quod ambigeret de animæ immortalitate, & num velut in belluis defectura, an verò æternùm victura. Quare anceps de illa, & fluctuans differebat, pro-
 vt trahebat illum sensus vt se bestiam crederet; vel retorquebat ratio, vt sui meminisset, atque vtinam si minus *Veritatis cor*, aures veri capaces saltem habuisset: at enim ex iis de quibus vbertim apud illum fategit Xauerius, vt se hominem nosset anima præditum immortalis; vnus exitit fructus vt Xauerium laudaret tantum in naturæ cognitione perspicacem, in eius explicatione doctum, nec vltèriùs gradum promoueret. Faut tamen Sancti consiliis non parùm, quod ab homine velut Episcopum Cangoxinæ agente, tantopere amaretur, & ob præstantiam virtutis & sapientiæ obseruaretur mirificè: hinc ille & vulgo Bonziorum spectari, frequentari, audiri de religione cum plausu; illam verò eius magnificè suspici & efferri mentem, haud ei aliunde quàm cœlitus iniectam, quòd ab vsque postremis mundi oris ad hoc solum in Iaponiam nauigasset vt veri scientiam in eam inferret, nec posse ab illo, nisi sublimia, & tantis digna periculis edi. Vt autem illic vrbauitatum, & decori constanter haberetur scrupulosissima ratio, priusquam in publicum se daret Xauerius, Regem sibi putauit adeundum, & conciliandum munusculis, vt sibi per eum legem diuinam prædicare, populis amplecti liberum esset & integrum: huic officio diem sibi dixit Michaëli Archangelo sacrum, ardentè supplicans vt veteres suas de Lucifero palmas illic infereret, & quem cœlo quondam rebellem expulerat; regionum illarum extrusum tyrannide, carceri suo, catenis, & ignibus redderet. Non venit in conspectum Regis ignotus Xauerius: qualis quantusque tota India esset, quàm pretiosus Lusitanis ex Paulo à sancta fide didicerat; quare illum perhonorificè, & singularibus benevolentia excepit notis. An autem ex eo vel sperarit Xauerius, vel suaserit fieri Christianum, quòd crucem candidam, vt refert, in eius scutaria tessera, notasset, haud facillè dixerim, suspicionem certè illi hæc fecit, vt per Orientem passim, sic inter Iapones Christi olim crucem cultumque floruisse, de quo si quid habere compertum potuisset, nihil erat futurum proposito aptius legis inferendæ quæ nihil extraneum oleret, sed ante illorum maioribus adorabilis fuisset, & sancta, quàm Camidum somniis cuiusquam cerebrum deliraret. Verùm nec probabili coniectura expiscari quicquam de illa cruce, eius inuestigatio valuit. Recreatus quidem est maiorem in modum regis affatu benigno, & placido, monitu præsertim de libris, & scriptis cura sedula asseruandis quibus Christiana continerentur sacra; futurum enim, si erat ea lex, & vera & vna, vt dæ-

mones furiosè tumularentur, & ad profligandam illam omnia mouerent, quod vt sapienter ab eo dictum, sic nimium verè, dæmoni operam implemet commodauit, illam insectanti, ad eò abfuit à cauendo, quod prædixerat Xauerio cauendum. Post dies aliquot, potestatem Xauerio prædicandi amplam, sed suis ex lucris, & compendiis conceptam, per ministrum misit; simulque tota Cangoxima edixit, licere cuilibet esse Christianum, haud quidem admodum salutem suorum æternam curans, (nec enim tam longè aut mentis, aut fidei oculos miserat) sed obsecundans auaritiæ qua flagrabat, & Xaueriû apud Lusitanos tanti esse aduertens, putauit illo humanitate varia demerendo, partam sibi fore Lusitanorum gratiam, & amicitiam; Lusitanas naues frequentaturas suos portus propter Xauerium, & importaturas Sinensia serica, argento Iaponico permutanda: ad hoc item secum retinere Xauerium studuit, moneus tunc Meacum vt constituerat, non posse adiri, ardere bello omnes circum vtbes; hæreret Cangoximæ & profeminaret liberè Christi legem; redituram Meaco suam pacem; quod vbi factum esset, se verò illuc, & nauim daturum, & mandaturum vt deucheretur. Tam procliu regis erga se animo, ad prædicandam fidem Xauerius in publicum profilit, circumdatur illicò multitudine auditorum, quos innata Iaponibus de nouis rebus cognoscendi præsertim futuris post hanc vitam, curiositas coegebat. Tam multis verò, mirisque attonitos, quæ Xauerius asserabat, vt erat de mortuis in vitam excitandis, de vniuersali iudicio, felicitate, pænisque sempiternis, incredibile desiderium incendit pertractandi diligentius singula, causasque seorsùm & articulacim oriosius opponendi variarum dubitationum, quibus acuta feruebant ingenia, ergo Academici tanquam cætus, domi apud Xauerium colligi, conuenire homines dignitatis cuiusuis & ordinis, religionis capita sciundim, separatis disputationibus committi (illic enim lite continua sectæ dissimiles se mutuo fatigant, nihilque ratum habetur, nisi quod argumenta extorserint. Vnum ex se vno existens aptumque principium, potentia infinitum, vniuersorum primam, & communem causam Iapones nunquam audierant, vt quibus in confesso esset, mundum principio caruisse, multò minus sciebant cuncta prouidentia nutu regi, quæ hunc naturæ ordinem quem videmus, ex sublimiori sine digere, & gubernat. De secretioribus arcanis naturæ diuinæ, de verbo corporato, de Christi morte, & eiusmodi aliis, Iaponiæ tot retro sæculis nihil suboluerat; quare vt Paulus eadem Athenis, prædicans, stultis earum philosophis visus est, nouorum demoniorum annuntiator esse, ita Cangoximans Xauerius. Verum enim vero, cum inter disputandum singula cernerent, rationibus humanis, & diuinis præclare congruere, vt erant Veri incredibiliter amantes (quo elogio sanctus crebrò Iaponios afficit) gestiebant scilicet eius luce, & capitibus sigillatim probatis manus, & fidem præbebant.

12

Primæ à Xa-

12. Primus fuit baptismi candidatus homo tenuis fortunæ; sed inde locuples